

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.18, november 2021

Indledningen er redigeret af Krista Stinne Greve Rasmussen og Vanja Thaulow
Tilsyn ved cand.theol., adj. professor (i dansk salme- og kirkehistorie) Jørgen Kjærgaard

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med
punktkommentarer, tekstreddegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til “Morgensang”

ved Else Riisager

Indhold

- 1 Udgivelse
- 2 Tilblivelse
- 3 Salmens indhold
- 4 Efterliv
- 5 Anvendt litteratur
  - 5.1 Trykt
  - 5.2 Utrykt

1 Udgivelse

“Morgensang” med førstelinjen “Nu rinder Solen op” er en bearbejdelse fra Grundtvigs hånd af Thomas Kingos sjette morgensang i *Aandelige Siunge-Koors Første Part* (1674). Bearbejdelsen blev trykt første gang i 1840, da L.C. Hagen udgav det tredje oplag af *Historiske Psalmer og Riim til Børnelærdom*. Ved denne lejlighed forøgede Hagen samlingen med fire salmer, hvoraf de to var genoptryk af tidligere udgivne salmer af Grundtvig, “Guds Engle sang i Stjernetal” (se førstetrykket [her](#)) og “Der sad en Fisker saa tankefuld” (se førstetrykket [her](#)). I det korte forord til tredje oplag angav Hagen, at de to første oplag allerede var solgt i næsten 2.500 eksemplarer (Hagen 1840, s. IX). Samlingens fortsatte popularitet blev understreget af, at yderligere tre oplag udkom i Grundtvigs levetid.

Historiske Psalmer og Riim til Børnelærdom var i 1832 blevet udgivet i et tæt samarbejde mellem den 24-årige stud. theol. L.C. Hagen og Grundtvig, og i forordet tilsluttede Hagen sig centrale dele af Grundtvigs kirkelige anskuelse (se Hagen 1840,

s. VII-VIII). Formålet med bogen var at samle en sang- og lærebog, der kunne anvendes i kristendomsundervisningen af børn og unge i skolen, i hjemmet og ved konfirmationsforberedelsen. Hensigten var desuden at præsentere ældre salmer fra den danske salmetradition i en mere original form end den, de havde i den autoriserede *Evangelisk-kristelig Psalmebog* (1798). Samtidig skulle salmerne være tilpassede samtidens sproglige normer. Udgivelsen indeholdt oprindeligt 29 salmer og rim af Kingo, der alle var bearbejdede af Grundtvig, og hans udgave af Kingos “Nu rinder Solen op” faldt således godt i tråd med disse.

Læs mere

Se Hagens “Forord” og indledningen til *Historiske Psalmer og Riim til Børnelærdom* (1832), [klik her](#). Angående omdigtningerne i *Evangelisk-kristelig Psalmebog*, se fx Knud Lyne Rahbeks bearbejdelse af “Nu rinder Solen op”, salmebogens nr. 477.

I det omtalte forord til tredje oplag af *Historiske Psalmer og Riim* fremgår det indirekte, at samlingen her i 1840 blev brugt til sit formål. Hagen var af en præst blevet bedt om ikke at give salmerne nye numre i den forøgede udgave, da nyindkøbte bøger skulle bruges sammen med gamle (Hagen 1840, s. X). “Morgensang” har derfor fået nummeret 63 b.

2 Tilblivelse

Det vides ikke med sikkerhed, hvornår Grundtvig har lavet bearbejdelsen af Kingos sjette morgensang, men at dømme efter kvaliteten af det papir, som den bevarede renskrift i fasc. 382(2) er skrevet på, kunne det være i 1833. På denne tid arbejdede Grundtvig på opfordring med at digte mere alment religiøse morgensange, som kunne bruges i den realskole for drenge, som Carl Mariboef var ved at oprette i København. Det var et særkende for skolen, at den skulle være åben for både kristne og jødiske elever. Grundtvig endte med at udgive *Morgensange*, der bestod af tre små nyskrevne sange (se *Morgensange* [her](#)). I lægget med den bevarede renskrift til *Morgensange* i fasc. 382(1) står der imellem sangene et udkast til en bearbejdelse af første strofe af “Nu rinder Solen op”, som så senere er blevet overstreget. Det er således sandsynligt, at Grundtvig i 1833 har overvejet, hvorvidt en bearbejdelse af Kingos sjette morgensang kunne gøres tilstrækkeligt alment religiøs til, at den kunne anvendes i Mariboefes skole. Om den bevarede renskrift af “Nu rinder Solen op” reelt er skrevet af Grundtvig i 1833 og lå i en manuskriptdyngel indtil udgivelsen i 1840, kan vi kun gisne om. (Angående de to manuskripter, se [tekstredøgørelsen](#)).

3 Salmens indhold

Kingos morgensange følger et fast indholdsmæssigt skema, som Grundtvig overtager i sin bearbejdelse af den sjette morgensang (angående skemaet hos Kingo, se Ludwigs 1927, s. 60-61).

I Grundtvigs "Morgensang" giver 'jeget' udtryk for en glad og tillidsfuld morgenfølelse (strofe 1-2). I denne stemning ser 'jeget' tilbage mod natten (strofe 3) og fremad mod den kommende dag (strofe 4-6). Derefter følger bønner for kirken, kongen og landet (strofe 7-9), og morgensangen eller -salmen afrundes med et blik mod den kommende nat og døden (strofe 10). "Morgensang" kan overordnet ses som en taknemmelig og fortrøstningsfuld bøn til Gud om at få hans omsorg og hjælp (jf. strofe 1,4-8).

I sin bearbejdelse forkortede Grundtvig morgensangen fra Kingos 16 til 10 strofer, og især i afsnittet om den kommende dag er beskæringen fra 7 til 3 strofer betragtelig. Her har Grundtvig blandt andet udeladt Kingos strofer om menneskets daglige bekymring for at kunne forsørge sine børn og sig selv (strofe 10-11).

Nogle af Grundtvigs ændringer kan ses som udtryk for et ønske om at tilpasse Kingos tekst til Grundtvigs egen samtid. Den protestantiske ortodoksis og Kingos tale om dagligt at tjene Gud i "Kald og stand" (Kingos morgensang, strofe 6) ændrede Grundtvig til på moralsk vis 'at gøre godt' (strofe 4). Tilsvarende kan Grundtvigs forandring af Kingos "Klippens Top" til det hjemlige, danske "Skovens Top" (strofe 1,3) begrundes med, at Norge fra 1814 ikke mere hørte sammen med det danske rige.

Læs mere

Om Grundtvigs måde at bearbejde Kingos salmer på kan der fx læses i Magnus Stevns' artikel "Grundtvig og Kingos Salmer" (Stevns 1950).

4 Efterliv

Allerede i efteråret 1840 blev "Morgensang" delt i to salmer, strofe 1-6 og strofe 7-10. Det skete i Peder Hjorts udgivelse *Gamle og Nye Psalmer*, hvor salmerne fik henholdsvis nr. 272 og 256. Den sidste salme, "Din Kirke, gode Gud!", om den kristnes forhold til øvrigheden blev optaget i de følgende autoriserede salmebøger til og med *Den Danske Salmebog* 1953.

5 Anvendt litteratur

5.1 Trykt

- *Den Danske Salmebog* (1953). København.
- *Evangelisk-kristelig Psalmebog, til Brug ved Kirke- og Huus-Andagt* (1798). København.
- Grundtvig, N.F.S. (1833) *Morgensange*. København.
- Hagen, L.C. udg. (1832) *Historiske Psalmer og Riim til Børne-Lærdom*. København.
- Hagen, L.C. udg. (1840) *Historiske Psalmer og Riim til Børnelærdom*, 3. opl. [1832]. København.

- Hjort, Peder udg. (1840) *Gamle og Nye Psalmer udvalgte og lempede efter vor Tids Tarv til Brug saavel ved Underviisning som ved huuslig Andagt*. Anden meget forøgede Udgave [1838]. København.
- Kingo, Thomas (1674) “Thomas Kingos Aandelige Siunge-Koors Første Part. Indeholdende 14. Gudelige Morgen- og Aften-Sange, tillige med de 7 Kong Davids Poenitendse-Psalmer sangviis forfattede” i *Samlede Skrifter*, bind 1-7; bind 3, s. 3-111, udg. Hans Brix, Paul Diderichsen og F.J. Billeskov Jansen. København.
- Ludwigs, Christian (1927) *Strængen er af Guld*. København og Oslo.
- Stevns, Magnus (1950) “Grundtvig og Kingos Salmer” (1949) i *Fra Grundtvigs Salmeværksted*, udg. Henning Høirup & Steen Johansen, s. 86-105. København.

5.2 Utrykt

- Grundtvig, N.F.S. (1833) renskrift af de tre digte i *Morgensange*, manuskript i Grundtvig-arkivet, fasc. 382(1), Det Kongelige Bibliotek. København.
- Grundtvig, N.F.S. (u.å.) renskrift af “Nu rinder Solen op”, manuskript i Grundtvig-arkivet, fasc. 382(2), Det Kongelige Bibliotek. København.